

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

**Факультет гуманітарної та економічної освіти
Кафедра психології**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор

С. О. Омельченко

“27” червня 2022 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї

**підготовки здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 Психологія
за освітньо-професійною програмою Психологія
мова навчання українська**

Розробники:

Мелоян А.Е. – кандидат психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Рецензенти:

Степаненко Л.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;

Шайда Н.П. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри психології (протокол № 12 від «27» червня 2022 р.)

Завідувач кафедри психології

А.Е. Мелоян

Погоджено групою забезпечення спеціальності 053 Психологія

Керівник групи забезпечення

А.Е. Мелоян

Затверджено та рекомендовано до впровадження вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

“27” червня 2022 р.

протокол № 9

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Вибіркова	
	Семестр	
Загальна кількість годин –90	3-й	3-й
	Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: контактних – 2 самостійної роботи студента – 9	12 год.	8 год.
	Практичні	
	8 год.	6 год.
	Самостійна робота	
	70 год.	76 год.
	Вид контролю: екзамен	

Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія сім'ї» полягає у формуванні та розвитку у магістрантів глибоких знань про закономірності розвитку сім'ї та ролі сім'ї в формуванні особистості; освоєння теоретичних і практичних знань магістрантів про проблеми сімейних відносин у сучасному суспільстві; методах роботи з сімейними проблемами. Дисципліна також дає можливість вивчати функції, структури, динаміки та життєвий цикл сім'ї; мати уявлення про закономірності формування та розвитку особистості як члена сім'ї; освоїти методи діагностики сімейних проблемних зон; формувати у магістрантів базові уявлення про психологічне консультування сім'ї.

**2. Матриця компетентностей, програмних результатів навчання, результатів навчання, методів навчання, методів контролю з навчальної дисципліни (обов'язкових, вибіркових)
«Психологія сім'ї»**

Програмні результати навчання з посиланням на шифр відповідно до освітньої програми	Методи навчання	Методи контролю
<p>- здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.</p> <p>- вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.</p> <p>- робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.</p> <p>-розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.</p> <p>-оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.</p> <p>-знання шляхів та засобів психологічної допомоги, психологічних методів та технологій.</p> <p>-забезпечувати психологічну допомогу, психологічний супровід засобами різних видів психологічної практики.</p>	<p>-словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда);</p> <p>- практичний метод (практичні заняття);</p> <p>- наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);</p> <p>- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, анотування, рецензування, складання реферату);</p> <p>- відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані);</p> <p>- самостійна робота (розв'язання завдань);</p> <p>- індивідуальна науково-дослідна робота.</p>	<p>- усне та письмове опитування;</p> <p>- тестування;</p> <p>-оцінювання розв'язаних завдань,</p> <p>- екзамен</p>

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	зокрема				усього	зокрема			
		л	п	лаб	с.р.		л	п	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6	8	9	10	11	12
Тема 1. Соціально-психологічна характеристика сім'ї. Основні поняття	12	2	-	-	10	12	2	-	-	10
Тема 2. Психологічні кризи сім'ї	11	2	2	-	7	12	-	3	-	9
Тема 3. Дошлюбний період	12	2	1	-	9	11	2	-	-	9
Тема 4. Характеристика молоді сім'ї	10	1	1	-	8	11	2	-	-	9
Тема 5. Сімейні конфлікти	12	2	2	-	8	10	-	-	-	10
Тема 6. Розлучення як соціально-психологічний феномен	9	1	-	-	8	10	-	-	-	10
Тема 7. Вплив сім'ї на формування особистості дитини	12	1	1	-	10	12	-	3	-	9
Тема 8. Основи сімейного консультування	12	1	1	-	10	12	2	-	-	10
Усього годин	90	12	8	-	70	90	8	6	-	76

4. Програма навчальної дисципліни

4.1. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Соціально-психологічна характеристика сім'ї. Основні поняття	2	2
2.	Тема 2. Психологічні кризи сім'ї	2	-
3.	Тема 3. Дошлюбний період	2	2
4.	Тема 4. Характеристика молодої сім'ї	1	2
5.	Тема 5. Сімейні конфлікти	2	-
6.	Тема 6. Розлучення як соціально-психологічний феномен	1	-
7.	Тема 7. Вплив сім'ї на формування особистості дитини	1	-
8.	Тема 8. Основи сімейного консультування	1	2
	Разом	12	8

4.2. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Адаптація в молодій сім'ї.	2	-
2.	Тема 2. Методи і прийоми, використовувані в сімейному консультуванні.	1	-
3.	Тема 3. Моделі сімейного виховання	1	3
4.	Тема 4. Неблагополучні сім'ї.	2	-
5.	Тема 5. Сімейні конфлікти та їх характеристика	1	-
7.	Тема 6. Національні особливості сімейних відносин.	1	3
	Разом	8	6

4.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	заочна
1.	Тема 1. Структура родини. Динаміка родини	10	10
2.	Тема 2. Історія розвитку шлюбних відносин	7	9
3.	Тема 3. Теорії вибору шлюбного партнера.	9	9
4.	Тема 4. Мотивація вступу в шлюб.	8	9
5.	Тема 5. Детермінанти сімейних конфліктів.	8	10

6.	Тема 6. Фактори, що впливають на розлучення.	8	10
7.	Тема 7. Вплив сім'ї на формування особистості дитини	10	9
8.	Тема 8. Види розлучення: емоційний розлучення, юридична розлучення, економічний розлучення, психологічний розлучення.	10	10
	Разом	70	76

5.Критерії оцінювання результатів навчання.

Результати навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни визначаються у балах, що виставляються згідно з критеріями оцінювання, затвердженими в ДДПУ, а саме за 100-бальною шкалою та національною п'ятибальною шкалою для екзаменів («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», «неприйнятно»).

Шкала оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

За накопичувальною 100-бальною шкалою	За національною шкалою	
	<i>для екзаменів, звітів з практики, курсових робіт</i>	для заліків
90 – 100 балів	відмінно	зараховано
89 – 75 балів	добре	
60 – 74 балів	задовільно	
26 – 59 балів	незадовільно	не зараховано
0 – 25 балів	неприйнятно	

- Оцінку «**відмінно**» (**90-100 балів**) заслуговує здобувач вищої освіти, який продемонстрував всебічні, систематичні й глибокі знання навчально-програмного матеріалу, уміння без похибок виконувати завдання, передбачені програмою, опанував основну й додаткову літературу, рекомендовану навчальною програмою, засвоїв значущі для майбутньої кваліфікації підвалини основних дисциплін, виявив творчі здібності в усвідомленні, засвоєнні й застосуванні навчально-програмного матеріалу;

- оцінку «**добре**» (**75-89 балів**) заслуговує здобувач вищої освіти, який продемонстрував ретельне знання навчально-програмного матеріалу, успішно виконав передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, рекомендовану навчальною програмою, показав систему засвоєних знань з дисципліни та здатність до їх самостійного оповнення й оновлення під час подальшої навчальної роботи й професійної діяльності;

- оцінку «**задовільно**» (**60-74 бали**) заслуговує здобувач вищої освіти, який продемонстрував знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, потрібному для подальшого навчання та майбутньої роботи за спеціальністю, впорався з виконанням завдань, передбачених програмою, але припустився помилок у відповіді на екзамені та під час виконання екзаменаційних завдань, хоча має необхідні знання для їх усунення під керівництвом викладача;

- оцінку «**незадовільно**» (**26-59 балів**) виставляється здобувачу вищої освіти, який має прогалини в знаннях основного навчально-програмного матеріалу, припустився принципових помилок у виконанні передбачених програмою завдань, і не може продовжувати навчання без виконання додаткових завдань з

відповідної дисципліни;

- оцінку «**неприйнятно**» (**0-25 балів**) виставляється здобувачу вищої освіти, який не надав для перевірки потрібну кількість правильно виконаних завдань, пропустив без поважних причин значну кількість занять (більше ніж 50%), і не може продовжувати навчання без проходження повторного курсу навчання.

Іспит- максимальна кількість балів - 100.

Підведення підсумків поточної роботи здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється в період від останнього практичного заняття до дня консультації перед екзаменом, підставою чого є графік екзаменаційної сесії.

Перед екзаменом згідно з розкладом екзаменаційної сесії обов'язково проводиться консультація.

Допуск до підсумкового контролю з навчальної дисципліни становить 60 балів, визначається як сумарна мінімальна кількість балів, яку має набрати здобувач вищої освіти для отримання позитивної оцінки «задовільно».

Здобувачі вищої освіти, які за поточним оцінюванням у семестрі мають результат навчання з дисципліни 60 балів і вище, можуть, за бажанням, бути:

- звільнені від складання екзамену й отримати в результаті оцінювання 60-80 балів, що відповідають кількості балів поточного оцінювання з навчальної дисципліни;

- звільнені від складання екзамену й отримати в результаті оцінювання 81-100 балів, що відповідають кількості балів поточного оцінювання з навчальної дисципліни;

- за відсутності пропусків занять з усіх предметів семестру без поважних причин (до 10%), але за обов'язкового надання в деканат виконаних самостійних завдань;

- допущені до складання екзамену (у деканат обов'язково надається аркуш відповіді здобувача).

6.Засоби діагностики результатів навчання.

Діагностика результатів навчання здобувачів вищої освіти під час екзамену відбувається за білетами, кожен з яких містить три завдання відповідно до робочої навчальної програми:

- перше – теоретичне питання;
- друге – теоретичне питання;
- третє – тести закритої форми;

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ

1. Соціально-психологічна характеристика сім'ї. Основні поняття.
2. Функції родини, функції родини за потребами.
3. Структура родини.
4. Динаміка родини.
5. Історія розвитку шлюбних відносин.
6. Національні особливості сімейних відносин.
7. Психологічні кризи сім'ї.
8. Криза перших двох років шлюбу.
9. Криза 3-4 років шлюбу.
10. Криза 6-7 років шлюбу.
11. Криза 11-13 років шлюбу.
12. Криза 20 років сімейного життя.
13. Теорії вибору шлюбного партнера.
14. Специфіка дошлюбного періоду.
15. Мотивація вступу в шлюб.
16. Фактори що впливають на прийняття рішення вступити в шлюб.
17. Адаптація в молодій сім'ї.
18. Фактори, що сприяють зміцненню сімейних відносин.
19. Проблеми молоді сім'ї.
20. Сімейні конфлікти та їх характеристика.
21. Види сімейних конфліктів.
22. Детермінанти сімейних конфліктів.
23. Неблагополучні сім'ї.
24. Емоційна вигорання, як чинник сімейних конфліктів.
25. Розлучення як соціально-психологічний феномен.
26. Причини і мотиви розлучень.
27. Фактори, що впливають на розлучення.
28. Види розлучення: емоційний розлучення, юридична розлучення, економічний розлучення, психологічний розлучення.
29. Розлучення як критичний подія життя.
30. Вплив сім'ї на формування особистості дитини.
31. Моделі сімейного виховання: психоаналітична модель.
32. Моделі сімейного виховання: гуманістична.
33. Моделі сімейного виховання: бихевиористская.

34. Методи і прийоми виховного впливу.
35. Вплив розлучення батьків на дітей.
36. Методи і методики діагностики семейних відносин.
37. Основні стадії процесу консультування.
38. Методи і прийоми, використовувані в сімейному консультуванні.
39. Сімейні міфи та сімейні ролі
40. Особливості взаємодії між поколіннями

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Капська А І., Пеша І. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей: навчальний посібник. К.: Вид-во Центр навчальної літератури, 2020. 232с.
2. Мелоян А.Е. психологія сім'ї та сімейних відносин: навчальний посібник. – Слов'янськ, 2019. – 120с.
3. Психологія сім'ї: навчальний посібник. – К.: Вид.-во Університетська книга, 2018. – 282с.
4. Психологія сім'ї: підручник / за ред. В. М. Поліщука. Суми: Університетська книга, 2021. 248 с.
5. Психологія сім'ї: підручник / за ред. В. М. Поліщука. Суми: Університетська книга, 2021. 248 с.
6. Поліщука В. М. Психологія сім'ї: підручник. Суми: Університетська книга, 2021. 248 с.
7. Седих К.В. Психологія сім'ї. Навчальний посібник 3-тє видання, стереотипне. К.: ВЦ “Академія”. 2021. 192 с.

Допоміжна:

1. Кулик І.В. Основи консультування: методичні рекомендації. Івано-Франківськ: НАІР. 2018. 93 с.
2. Коць М. О. Практика психодіагностики та психокорекції в онтогенезі : методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни. Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2018. 19 с.
3. Потапчук Є. М. Психологічна діагностика шлюбного потенціалу та міжособистісної сумісності з партнером : довідник сімейного психолога. Хмельницький : Видавництво «PolyLux design & print», 2020. 36 с
4. Радчук В. М. Механізми вибору шлюбного партнера / Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2019. Вип. 2. С. 232–239. (URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2019_2_37).
5. Яцина О.Ф. Методичні рекомендації до практичних занять з курсу «Психологія сім'ї» для студентів за напрямом підготовки Психологія. Ужгород, 2018. 31 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Асоціація психологів України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://association.com.ua/>
2. Енциклопедія практичної психології / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://psychologis.com.ua>
3. Українська асоціація сімейних психологів
<https://www.facebook.com/profile.php?id=100067664643786&pairv=0&eav=AfZsylN6L7I3XkzXUjzJQnbhfwCA-OPSApF4enWMYWT2wPPHPvlksGg64ECz3-7gSSM>
4. Українська асоціація трансактного аналізу / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uata.org.ua/>
5. АППУ <https://appu.in.ua/>
6. Асоціація психології сім'ї
<https://www.education.ua/trainings/companies/12639/>

9. Посилання на дистанційний курс

Дистанційний курс навчання – програма Moodle на сайті:
<http://www.slavdpu.dn.ua/>

Розробник :

кандидат психологічних наук,
професор кафедри психології

А.Е.Мелоян